

Rodna Gruda

Spominski center Slovencev izven Republike Slovenije

Objavljeno dne/Published on: 04.12.2015

Avtor članka/Article Author: Sergij Pelhan

Ideja o postavitvi ustanove, ki bi prikazovala raznoliko življenje naših izseljencev in ostalih rojakov, živečih izven matične domovine, je živa več desetletij. V preteklosti je prišlo do skromnih poizkusov postavitve manjše muzejske zbirke o naših izseljencih, ki pa niso obrodili zelenih sadov.

Vila Vipolže

V prejšnji skupni državi Jugoslaviji nam je uspelo urediti le zbirko, posvečeno najvidnejšemu izseljenskem pisatelju, Louisu Adamiču, v njegovi rojstni hiši v Blatnem pri Grosupljem, medtem ko so po osamosvojitvi Slovenije žene iz Prvačine samoiniciativno postavile muzejsko zbirko, posvečeno aleksandrinkam. Novonastali društvi Svetovni slovenski kongres in Slovenija v svetu sta kmalu po ustanovitvi dali pobudo, da bi Slovenija slednjič le storila svojo dolžnost do številnih rojakov ter ustanovila Dom zamejskim Slovincem in Slovincem po svetu kot so zapisali leta 1997 na Svetovnem slovenskem kongresu. Kasneje, ko je Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu vodil minister dr. Žekš, in je predlog ustanovitve javnega zavoda Spominski center Slovencev zunaj Republike Slovenije strokovno dodelal dr. Zvone Žigon, so bili poizkusi, da bi našli v Ljubljani ustrezne prostore za to ustanovo, nacionalnega pomena.

Na Slovenski izseljenski matici smo se zavedali zahtevnosti ustanavljanja tovrstne ustanove. Vedeli smo, da bo najtežje dobiti ustrezne prostore, tako zaradi lokacije kot zaradi vložka finančnih sredstev, zato smo iskali pomembne stavbe s posebnim poudarkom na kulturni dediščini. V začetku letošnjega leta smo izvedeli, da je pred zaključkom obnova velike renesančne vile v Vipolžah v Goriških Brdih in da je v samem centru Postojne prazna stavba, v kateri je bil sedež policije. Slednja je glede na velikost prostorov in njihove razporeditve primerna za postavitev spominskega centra, so pa za obnovo in postavitev zbirke potrebna v dani situaciji previsoka finančna sredstva.

S predstavniki Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu in ministrico za kulturo ter predstavniki občine Dobrovo v Goriških Brdih smo zato temeljito preučili možnosti, da bi v Vili Vipolže postavili želeni spominski center našim rojakom. Na osnovi več ogledov in razgovorov z vsemi zainteresiranimi smo prišli do zaključka, da v Vili Vipolže ni mogoče postaviti takega spominskega centra, ki bi vseboval vso muzejsko, etnografsko, arhivsko in književno ustvarjalno produkcijo naših rojakov. Ocenili pa smo, da je smiselno v Vilo Vipolže umestiti stalno razstavišče nacionalnega spominskega centra. Tako bi ob podpori Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu, ministrstva za kulturo in z angažiranjem vseh ustanov ter civilnih društev, ki se ukvarjajo s stiki z našimi rojaki po svetu, postavili vsako leto dve razstavi o njihovem življenju in delu, ter jih obogatili z ustreznimi simpoziji.

Pobuda o ustanovitvi spominskega centra Slovencev izven Republike Slovenije je naletela na ugoden odmev pri vseh zainteresiranih. Odgovorni na ministrstvu za kulturo in na Uradu za Slovence v zamejstvu in po svetu so sklenili, da bodo imenovali komisijo, ki bo skrbela za postavitev razstav v Vili Vipolže in iskala možnosti postavitve centra kot ustanove na drugih lokacijah. Vemo, da je odprtih več možnosti za postavitev spominskega centra, tako v Postojni in Pristavi na Bledu, v Karmeličanskem samostanu v Kamniku in še kje. Na matici si bomo prizadevali, da se bo proces ustanavljanja spominskega centra nadaljeval in da se bo Slovenija slednjič tudi na tak način oddolžila vsem svojim rojakom, ki so živeli in še danes živijo v tujini, daleč od rodne grude.

Predsednik SIM, Sergij Pelhan

